

LBRIS

We know
books

PAUL DOWSWELL

RED SHADOW
CORTINA ROSIE

Ediție bilingvă

Traducere din limba engleză
de Daria Logofătu

forteen | 2025

MOSCOW

OCTOBER 1940

Misha looked at the grey clouds and shivered. That afternoon it was cold enough for a thin layer of ice to appear on the puddles on Moscow's pavements. He was pleased, he supposed, at this first sign of very cold weather because it meant an end to the *Rasputitsa* – the season of soggy rain and mud that preceded the winter and summer.

When he crossed the great bridge over the Moskva River to the Kremlin, the wind buffeted him and he wrapped his coat tightly around his slim frame. His halfhour walk home from school was nearly over.

Five minutes later he reached his family's apartment inside the Kremlin.

'Mama, I'm back,' he shouted as he entered the hall.

There was no reply. Anna Petrov was always home before him.

He knew something was wrong as soon as he entered the living room. A tray with a china tea set lay scattered on the floor, spilt milk and tea leaving dark stains on the Persian rug among the shattered fragments of porcelain.

Misha called out again, panic in his voice. 'Mama! Are you all right?'

Perhaps she was unwell and sleeping? He went at once to his parents' room. It was exactly as his mama had left it that morning. He looked in the other rooms. All were empty. Maybe she had been taken to hospital?

He started when he heard the door open. 'Mama?' he called out. 'What's happened?'

It was his papa. Yegor Petrov was a sickly colour, sweat glistening on his forehead. 'She has been taken, Mikhail,' he said, before he crumpled and tears ran down his face.

MOSCOVA

OCTOMBRIE 1940

Misha se uită la norii cenușii și se cutremură. În după-amiaza aceea era suficient de frig încât pe bălțile de pe trotuarele Moscovei să apară un strat subțire de gheață. Se bucura, trebuia să recunoască, fiindcă acest dintâi semn al vremii reci anunța sfârșitul *Rasputitsei* – anotimpul ploios și noroios de dinaintea iernii și a verii.

O pală de vânt îl lovi în timp ce traversa podul principal peste râul Moscova, spre Kremlin, făcându-l să-și înfășoare strâns haina în jurul siluetei subțiri. Drumul de jumătate de oră de la școală și până acasă aproape că se încheiase.

Cinci minute mai târziu, ajunse la apartamentul familiei sale din Kremlin.

— Mama, am venit, strigă el când intră pe hol.

Niciun răspuns. Anna Petrov ajungea mereu acasă înaintea lui.

De îndată ce ajunse în sufragerie, își dădu seama că ceva nu era în regulă. Pe podea zăceau împrăștiată o tavă și un set de ceai; printre cioburile de porțelan se vedeau petele întunecate pe care le lăsaseră laptele și ceaiul pe covorul persan.

— Mama! strigă Misha din nou, cu o voce panicată. Ești bine?

Poate că nu se simțea bine și dormea? Se duse imediat în camera părinților săi. Era exact la fel cum o lăsase mama lui în acea dimineață. Cercetă și celelalte camere. Toate erau goale. Poate că fusese dusă la spital?

Tresări când auzi ușa deschizându-se.

— Mama? strigă el. Ce s-a întâmplat?

Era tatăl lui. Yegor Petrov avea o culoare bolnăvicioasă, iar fruntea îi strălucea de sudoare.

— Au luat-o, Mikhail, spuse el, înainte de a se prăbuși, cu lacrimile șiroind.

Misha had never seen his father cry. He stood there feeling useless, reeling at the terrible news, not knowing what to do. 'Let me make you some coffee, Papa,' he said.

Misha sat at the dining-room table waiting for his papa to collect himself, watching his hands trembling as he lifted a cup of coffee to his mouth. Eventually Papa said, 'Colonel Volodin summoned me to his office at five o'clock. Mama has been arrested by the NKVD. She has been declared an enemy of the people.'

Within a week they discovered she had been sent to a camp in the east for ten years, with no 'right of correspondence.' Misha was filled with despair. For several days he could not bear to go to school. Who had ordered such a thing? What reason could they have to take his mother away?

A month after it happened Misha pleaded with his papa to talk again to Colonel Volodin, to try to find out more. His father said the Colonel had disappeared too. In a frightened whisper he told Misha they thought he had been liquidated, and that they should never speak of Mama again.

Misha nu își văzuse niciodată tatăl plângând. Rămase acolo, simțindu-se inutil, năucit de vestea teribilă și neștiind ce să facă.

— Hai să-ți fac o cafea, tata, zise el.

Misha se așeză la masa din sufragerie și așteptă ca tatăl său să-și recapete cumpătul, privindu-i mâinile ce tremurau în timp ce-și ridica ceașca de cafea la gură. În cele din urmă, tatăl său spuse:

— Colonelul Volodin m-a chemat în biroul lui la ora cinci. Mama a fost arestată de NKVD. A fost declarată un dușman al poporului.

În mai puțin de o săptămână descoperiră că fusese trimisă pentru zece ani într-un lagăr din est, fără „drept de corespondență“. Misha era cuprins de disperare. Nu fu în stare să meargă la școală câteva zile. Cine ordonase așa ceva? Ce motiv ar fi putut avea să o închidă pe mama lui?

După o lună, Misha își imploră tatăl să vorbească din nou cu Volodin, să încerce să afle mai multe. Tatăl său îi zise că și colonelul dispăruse. Îi mărturisi lui Misha, într-o șoaptă înfricoșată, că ei credeau că fusese lichidat; și că nu trebuia să mai vorbească vreodată despre mama lui.

CHAPTER 1

MAY 1941

Mikhail Petrov was in the bathroom washing his hair in the basin when there was a brisk tap at the door. He recognised the knock at once. *RAP bap-BAP*. It could only be Valentina Golovkin, come to walk with him to the afternoon shift at School 107. He hastily slipped on a shirt and rushed to let her in, towel-drying his hair as he hurried down the corridor of the apartment.

She gave him a smile when he opened the door. 'Good afternoon, Misha. Like the haircut. Very stylish,' she said, smirking at his dishevelled appearance. Misha thought maybe it was time to visit the barber but he liked his hair long and floppy at the top.

'I won't be long, Valya,' he said. 'Come in and wait a minute.'

'Don't forget we have to pick up the Princess,' she said. 'And she always slows us down so hurry with the hair-drying!'

The Spasskaya Tower clock began to chime the opening notes of the communist anthem 'The Internationale', as it did every quarter-hour, and Valya shouted out, 'We're going to be late!'

A couple of days a week they went to collect Galina Zhiglov to drop her off at a local primary school on the way to their school. Valya said Galina reminded her of that Russian fairy tale about a *tsarevna* – a princess – who never smiled.

Galina lived in an apartment barely a minute down the corridor from Misha's. Her father, Kapitan Zhiglov, gave him the creeps. He knew that his mama and papa had been friendly with him once, but the friendship had ended quite abruptly. Misha sometimes wondered if the Kapitan had anything to do with his mother's arrest.

CAPITOLUL 1

MAI 1941

Mikhail Petrov își spăla părul în chiuveta din baie când se auzi un ciocănit rapid în ușă. Îl recunoscuse imediat: rap bap-bap. Nu putea fi decât Valentina Golovkin, venită să-l însoțească la orele de după-amiază de la Școala 107. Își puse repede o cămașă și se grăbi să-i deschidă, uscându-și părul cu prosopul în timp ce traversa iute holul apartamentului.

Ea îi zâmbi când deschise ușa.

— Bună, Misha. Îmi place tunsoarea. Foarte cochetă, rânji ea văzându-i înfățișarea neîngrijită.

Misha se gândi că poate ar fi fost timpul să facă un drum pe la frizer, dar îi plăcea să-și poarte părul lung și ciufulit în creștet.

— N-o să dureze mult, Valya, spuse el. Intră și așteaptă-mă un minut.

— Nu uita că trebuie s-o luăm pe prințesă, zise ea. Și ne încetinește mereu, așa că grăbește-te cu uscatul!

Orologiul din Turnul Spasskaya începu să sune cu primele note ale imnului comunist *Internaționala*, așa cum făcea la fiecare sfert de oră, iar Valya strigă:

— O să întârziem!

De câteva ori pe săptămână, mergeau să o ia pe Galina Zhiglov ca să o ducă până la școala primară din zonă, în drum spre școala lor. Valya spusese că Galina îi amintea de basmul rusesc despre o *tsarevna* – o prințesă – care nu zâmbea niciodată.

Galina locuia într-un apartament care se afla la nici un minut de cel al lui Misha. Tatăl ei, căpitanul Zhiglov, îl înfiora. Știa că mama și tatăl lui fuseseră prieteni cu el pe vremuri, însă prietenia se încheiase destul de brusc. Uneori, Misha se întreba dacă nu cumva căpitanul avusese ceva de-a face cu arestarea mamei lui.

There was no Mrs Zhiglov. The rumour Misha had heard touched on divorce and a relationship with the head of the Central Museum of Soviet Exports. The Kapitan had been given custody of Galina, which was a mystery to all who knew him. Zhiglov was NKVD. The Soviet secret police were not known for their nurturing qualities.

When they reached the Zhiglovs' apartment, Valya knocked and they waited. An anxious young woman peered around the crack in the door. It was Lydia, Zhiglov's maid. She looked relieved when she saw who it was and opened the door wide.

'Galina, your friends are here for you,' she called. She turned to Valya and Misha and gave them a look of weary exasperation. Lydia, they knew, spent most of her time trying to entertain Galina. Zhiglov himself worked long hours at the Lubyanka, the headquarters of the NKVD. They said he was a close adviser to the head of the secret police – Lavrentiy Beria. Misha had seen Beria around the Kremlin too – a stubby bald man with spectacles. He could have been a provincial tax inspector but for the palpable air of menace that surrounded him, almost like a cloud of cologne.

A solemn little girl emerged from the shadows and gave them both a formal nod. She was dressed beautifully in a calico floral-print dress and had her golden hair tied in two neat plaits. A red and gold enamel Young Octobrist badge on her collar caught in the light.

'And how are you today, young lady?' said Valya.

'I am very well, thank you. And how are you?' she answered with unnerving poise.

Lydia dashed out with a coat, hat, gloves and scarf, and Galina stood like a mannequin as the maid draped these clothes around her.

Misha resented having to walk Galina to her school. Valya was the only person he felt he could talk to honestly and he couldn't do that when the little girl was there.

Valya was the only one among his school comrades who knew his mother had been arrested. When it happened, he had trusted her enough to tell her. But even with Valya he didn't usually talk about his mother.

Nu exista o doamnă Zhiglov. Misha auzise un zvon despre un divorț și o relație cu directorul Muzeului Central de Exporturi Sovietice. Căpitanul obținuse custodia Galinei – decizie care rămânea un mister pentru toți cei care îl cunoșteau. Zhiglov făcea parte din NKVD. Poliția secretă sovietică nu era recunoscută pentru grijă și afecțiune.

Când ajunseră la apartamentul familiei Zhiglov, Valya ciocăni la ușa și așteptară. O tânără cu o expresie neliniștită îi privi prin deschizătura ușii. Era Lydia, menajera lui Zhiglov. Păru ușurată când văzu cine era și deschise larg ușa.

— Galina, au venit prietenii tăi să te ia, strigă ea.

Se întoarse către Misha și Valya și le aruncă o privire obosită și exasperată. Ei știau că Lydia își petrecea majoritatea timpului încercând s-o distreze pe Galina. Zhiglov lucra până târziu la Lubyanka, sediul central al NKVD. Se spunea că ar fi un sfetnic apropiat al șefului poliției secrete – Lavrentiy Beria. Misha îl văzuse și pe Beria prin Kremlin – un bărbat îndesat și chel, cu ochelari. Ar fi putut trece drept un inspector fiscal, dacă n-ar fi avut acel aer amenințător care îl înconjura precum un nor de apă de colonie.

O fetiță cu înfățișare serioasă își făcu apariția din umbre și înclină formal din cap către cei doi. Era îmbrăcată într-o rochie superbă de stambă cu model floral, iar părul ei auriu era împletit cu grijă în două coșite. O insignă de Octombrel¹, din email roșu și auriu, sclipea la gulerul ei.

— Cum vă simțiți astăzi, tânără domnișoară? întrebă Valya.

— Mă simt foarte bine, mulțumesc, răspuse ea cu un calm tulburător.

Lydia ieși în grabă cu un palton, o căciulă, o pereche de mănuși și un fular, iar Galina stătu ca un manechin în timp ce menajera îi puse toate aceste haine.

Pe Misha îl irita că trebuia să o conducă pe Galina la școală. Valya era singura persoană cu care simțea că poate vorbi deschis, și nu avea cum să facă asta în prezența fetei.

Valya era singura dintre colegii lui care știa că mama lui fusese arestată. Când se întâmplase, avusese suficientă încredere în ea încât să i se destăinuie. Dar de obicei nu vorbea despre mama lui, nici măcar cu Valya.

¹ Organizație de tineret sovietică, destinată copiilor cu vârste cuprinse între 7 și 9 ani. Numele provine de la Revoluția din Octombrie din 1917. Membrii purtau o insignă mică, care înfățișa portretul lui Vladimir Lenin copil (n. red.).

Recently he was beginning to wonder if others had found out too. Maybe their parents had connections with the NKVD and someone had let it slip. These days he always felt a twisty anxiety when he went to school. Children of 'enemies of the people' could expect to be denounced and humiliated in front of their classmates, then barred from further education. It had been seven months now since his mama's disappearance and, as yet, it had not happened to him.

He was even more surprised that he and Papa still lived in their Kremlin apartment. In the weeks after Mama's arrest he woke with a start every time he heard noises in the night, expecting them both to be dragged away. But that had not happened either. Misha thought that maybe it was because his father was one of Stalin's secretaries. They had a friendship of sorts.

Valya, Galina and Misha emerged from the grand apartments of the Arsenal building into bright sunshine.

Misha loved the spring – didn't everyone in Moscow? That early May afternoon, as they began their walk to School 107, it was so hot they even took off their hats and carried their coats.

The authorities had introduced two shifts in schools to cope with Moscow's swelling population. Misha liked being on the second shift – 2.30 until 8.00 – with the morning free for homework and chores. It meant he could have a lie-in. And Papa usually worked very late so he sometimes got to see him before bedtime, if Comrade Stalin finished his meetings early.

Just as they were about to leave the Kremlin grounds Misha spotted a familiar face. When the family had first moved to the Kremlin, he had been introduced to General Rokossovsky in their apartment. The General had been briefing his father on naval deployment along the sea frontier with Japan, so Yegor Petrov could prepare a report for the *Vozhd* – the Boss.

Rokossovsky had a gallant manner and it was whispered he had been a cavalry officer for the Tsar before the Revolution. Papa had told Misha he spoke to everyone, from the *Vozhd* to the cleaning ladies, with the same courtesy, which made him one of the most widely liked men in the Kremlin. Misha liked him because the General had always smiled at him when he saw him in the corridor, whereas most of the adults he passed ignored him completely. But not long after Misha met him he vanished –

De curând, începuse să se întrebe dacă nu cumva aflaseră și alții. Poate că părinții lor aveau legături cu NKVD-ul și cineva se scăpase. În ultimele zile simțise o anxietate răscolitoare de câte ori mergea la școală. Copiiiilor „dușmanilor poporului“ li se putea întâmpla oricând să fie denunțați și umiliți în fața colegilor, apoi împiedicați să își continue studiile. Trecuseră șapte luni de la dispariția mamei lui; și totuși, lui nu i se întâmplase.

Era cu atât mai uimit cu cât el și tatăl lui încă locuiau în apartamentul din Kremlin. În săptămânile de după arestarea mamei sale, tresărea din somn de câte ori auzea un zgomot în noapte, așteptându-se ca amândoi să fie luați cu forța. Dar nici asta nu se întâmplase. Misha credea că asta se datora faptului că tatăl lui era unul dintre secretarii lui Stalin. Erau oarecum prieteni.

Valya, Galina și Misha ieșiră din apartamentele grandioase ale Clădirii Arsenalului în lumina strălucitoare a soarelui.

Misha iubea primăvara – ca toată lumea din Moscova. În acea după-amiază de mai, pe când își începeau drumul către Școala 107, era atât de cald, încât își scoaseră căciulile și paltoanele, pe care le ținură în brațe.

Autoritățile instituiseră două schimburi în școli pentru a gestiona creșterea populației moscovite. Lui Misha îi plăcea să fie în schimbul al doilea – de la 2.30 și până la 8.00 seara –, ca să aibă dimineața liberă pentru teme și treburi casnice. Însemna că putea dormi mai mult. Iar tatăl lui lucra de obicei până târziu, așa că uneori îl putea vedea înainte de culcare, dacă tovarășul Stalin își termina devreme ședințele.

Chiar când erau pe cale să părăsească domeniul Kremlinului, Misha observă o figură cunoscută. Atunci când familia lui se mutase la Kremlin, fusese prezentat generalului Rokossovsky în apartamentul lor. Generalul îi reda tatălui lui situația navală de-a lungul frontierei maritime cu Japonia, astfel încât Yegor Petrov să poată pregăti un raport pentru *Vozhd* – Șef.

Rokossovsky avea o atitudine galantă și se zvonea că fusese ofițer de cavalerie pentru Țar înainte de Revoluție. Misha aflase de la tatăl lui că generalul vorbea cu toată lumea, de la *Vozhd* până la femeile de serviciu, cu aceeași politețe, ceea ce îl făcuse să devină unul dintre cei mai apreciați oameni de la Kremlin. Misha îl plăcea pe general pentru că îi zâmbea întotdeauna atunci când se întâlneau pe holuri, în vreme ce majoritatea adulților pe lângă care trecea îl ignora complet. Însă acesta dispăruse la scurt timp după ce îl cunoscuse Misha –

along with many other senior army officers. Yet here he was again, very much alive.

Misha went over to speak to him. 'Comrade General, how nice to see you again. How are you?'

Rokossovsky smiled pleasantly and looked him straight in the eye. 'I am well, young citizen,' he replied. 'I have been resting.' Then he gave Valya and Galina a brisk little bow. Misha introduced them and Rokossovsky said to Valya, 'Ah yes, I know your father.'

As he spoke, he brushed a stray hair from his eyes, and Misha noticed all the fingernails on his hand had been removed. It was all he could do not to flinch. 'Comrade General, if I may say so, I am pleased to see you back,' Misha muttered, his heart racing. What could he say to Galina if she asked about his fingers? Could he pretend he hadn't noticed?

As they walked away, Valya turned to Galina with a smile and asked, 'So, what have you been doing this morning? Have you been keeping Lydia busy?'

Valya always knew what to say to Galina, and Misha was relieved when the little girl answered with her usual composure.

'Lydia told me about the house spirit Domovoj when she was reading me bedtime stories,' said Galina. 'He lives behind the stove in the kitchen and he comes out at night to pinch naughty girls who are rude and ungrateful.'

'And has he pinched you?' asked Misha, trying to keep a smile from his face.

'Certainly not. I am neither rude nor ungrateful,' Galina said indignantly. 'But I have found out more about Domovoj in one of Papa's encyclopedias. He gets angry if a house is not cleaned properly. So I told Lydia to polish every surface so there is not a speck of dust.'

Misha smiled to himself. Lydia had been outwitted. Galina was going to grow up to be the kind of girl that terrified him.

Once they had dropped her off at her school, Misha said, 'Did you see his hand?' Valya nodded. She looked as shocked as he was.

At that point they emerged on to a main street making further discussion of the subject too dangerous. Thousands of people jostled along the pavements, like cattle being herded into pens. There were streams and counterstreams,

laolaltă cu mulți ofițeri superiori din armată. Și totuși, iată-l aici, în viață.

Misha se apropie ca să îi vorbească:

— Tovarășe general, ce plăcere să vă revăd. Ce mai faceți?

Rokossovsky îi zâmbi cu amabilitate și îl privi drept în ochi.

— Foarte bine, tinere cetățean, îi răspunse el. M-am odihnit.

Apoi se înclină scurt în fața Valyei și a Galinei. Misha i le prezentă, iar Rokossovsky îi spuse Valyei:

— Ah, da, îl cunosc pe tatăl tău.

Își dădu la o parte o șuviță din ochi în timp ce vorbea, iar Misha observă că toate unghiile mâinii lui fuseseră smulse. Făcu un efort să nu tresară.

— Tovarășe general, dacă îmi permiteți, sunt încântat că ați revenit, se bălbâi Misha, cu inima bătându-i nebunește.

Ce avea să-i spună Galinei dacă întreba de degetele lui? Oare se putea preface că nu observase?

În timp ce se îndepărtau, Valya se întoarse cu un zâmbet către Galina și o întrebă:

— Deci, ce ai făcut în dimineața asta? Ai ținut-o ocupată pe Lydia?

Valya știa întotdeauna ce să-i spună Galinei, iar Misha răsuflă ușurat când fetița răspunse cu impasibilitatea ei obișnuită:

— Când mi-a citit povești, Lydia mi-a spus despre *Domovoj*, spiritul casei. Trăiește în spatele cuptorului din bucătărie și iese noaptea ca să ciupească fetele neastâmpărate care sunt obraznice și nerecunoscătoare.

— Pe tine te-a ciupit? întrebă Misha, străduindu-se să nu zâmbească.

— Nu, desigur că nu. Eu nu sunt nici obraznică, nici nerecunoscătoare, spuse Galina, indignată. Însă am aflat mai multe despre *Domovoj* din una dintre enciclopediile tatei. Se înfurie atunci când nu este făcută curățenie în casă așa cum trebuie. Așa că i-am spus Lydiei să lustruiască fiecare suprafață, ca să nu mai fie nicio fărâmă de praf.

Misha zâmbi în sinea lui. Lydiei i se venise de hac. Galina avea să crească și să devină genul de fată care pe el îl îngrozea.

După ce au lăsat-o la școala ei, Misha întrebă:

— I-ai văzut mâna?

Valya dădu din cap. Era la fel de șocată ca el.

Acum intraseră pe o stradă principală, așa că devenise prea periculos să mai dezbată subiectul. Mii de oameni se înghesuiau de-a lungul trotuarelor, precum vitele mânate în grajduri. Erau curenți și contracurenți,

like cross-currents at a river confluence. It was an odd experience. Misha was sure Moscow hadn't always been this crowded. But every year it seemed that more and more people flooded in from the countryside to find work here and a roof over their heads. New factories were being opened all the time and the city was alive with the whirr of machine tools and the tang of white-hot metal. There was a constant, sticky, acrid smell of hot tar too. Everywhere you went they were digging up roads, laying drains or cables.

The streets in central Moscow at most times of the day were almost as bad as travelling by tram, but at least you were outdoors, away from the concentrated smell of humanity. Misha was struck by how shabby most people in the street looked. After four years living in the Kremlin, he had grown used to the finely tailored suits of the political elite and the cashmere silk and pearls of their wives. Most people outside the Kremlin bought clothes second or third-hand on the market. And no one ever seemed to smile. The newspapers said no one smiled in capitalist countries. In contrast the workers and peasants of the Soviet Union who appeared in the newsreels were bright and full of enthusiasm for their lives and the advances of the Revolution. Misha was beginning to realise not everything he read was to be taken at face value.

A hundred metres ahead there was a sudden screeching of brakes and a piercing scream which cut through the afternoon chaos. In the distance they could see a lorry reversed halfway out of a side road. Pedestrians continued to hurry by.

As they got nearer, they saw that a boy was lying sprawled on the pavement. Only the lorry driver was kneeling beside him, trying to revive him. No one wanted to get involved. Getting involved meant talking to the Militia – the Moscow police. Talking to them laid you open to all sorts of awkward questions.

Valya grabbed Misha by the arm. 'We must help.' They arrived, slightly out of breath. The old driver looked terrified.

'The poor child,' he said. Then he started to admonish the unconscious boy, half in anger, half in anguish. 'Why didn't you look where you were going, you silly boy? What are they going to tell your mother?'

The boy's left leg was sticking out at an odd angle, but more worrying were the flecks of blood around his mouth.

ca la confluența râurilor. Era o experiență stranie. Misha era sigur că Moscova nu fusese dintotdeauna atât de aglomerată. Însă părea că, în fiecare an, din ce în ce mai mulți oameni se revărsau din sate către oraș, în căutarea unui loc de muncă și a unui acoperiș deasupra capului. Se deschideau întruna noi fabrici, iar orașul vuia de zumzăitul utilajelor și duduitul metalului încins. De asemenea, se simțea constant un iz unsuros și acru de catran fierbinte. Oriunde ai fi mers, se săpau drumuri, se instalau scurgeri sau cabluri.

La aproape orice oră din zi, a fi pieton pe străzile din centrul Moscovei era aproape la fel de rău ca a merge cu tramvaiul, dar măcar erai afară, departe de mirosul intens al oamenilor. Misha era uimit de înfățișarea ponosită a majorității trecătorilor. După patru ani de trai la Kremlin, se obișnuise cu hainele făcute pe comandă ale celor din elita politică și cu mătasea, cașmirul și perlele soțiilor acestora. Cei mai mulți oameni din afara Kremlinului își cumpărau haine la mâna a doua sau chiar a treia. Și nimeni nu părea să zâmbească. În ziare scria că nimeni nu zâmbea în țările capitaliste. Spre deosebire de muncitorii și țăranii Uniunii Sovietice din anunțurile de actualitate, ce păreau luminoși și entuziasmați de viețile lor și de progresele aduse de Revoluție. Misha începea să înțeleagă că nu tot ceea ce citea trebuia luat de bun.

La o sută de metri în față se auzi brusc un scârțâit de frâne, iar un țipăt ascuțit sfâșie haosul după-amiezii. În depărtare puteau vedea spatele unui camion pe jumătate ieșit de pe un drum lateral. Pietonii continuau să meargă grăbiți.

Când se apropiară, văzură un băiat întins pe trotuar. Numai șoferul camionului se afla în genunchi lângă el, încercând să-l resusciteze. Nimeni altcineva nu voia să se implice. Asta ar fi însemnat să vorbească cu Militia – poliția din Moscova –, care ar fi pus tot felul de întrebări incomode.

Valya îl apucă pe Misha de braț.

— Trebuie să-l ajutăm.

Ajunseră găfâind. Șoferul părea îngrozit.

— Bietul copil, spuse el și apoi, pe jumătate mânios, pe jumătate îndurerat, începu să-l certe pe băiatul care zăcea inconștient: De ce nu te-ai uitat pe unde mergi, băiat neghiob? Ce o să-i spună mamei tale?

Piciorul stâng al băiatului era răsucit într-un unghi nefiresc, însă și mai îngrijorătoare erau firicele de sânge din jurul gurii lui.

‘Don’t move him,’ said Valya. ‘We need to wait for an ambulance. He may have broken his back.’

A harsh voice startled them all. ‘You, girl, did you see what happened?’ Two Militia men had arrived.

‘No, comrade. We have just got here.’

‘Then what is your business here, citizens?’ said the taller of the two officers. He sounded more reasonable.

‘We are just trying to help,’ said Misha.

‘You shut your mouth,’ said the smaller Militia man. ‘My comrade was talking to the girl.’

The driver spoke up. ‘I was reversing into the side street here, and the boy just walked into the road.’

‘You two,’ said the shorter one to Misha and Valya. ‘Passes.’

They fumbled through layers of clothes and produced their identity papers.

The taller officer stepped forward and took them. He nodded and said, ‘All is in order, citizens. Be on your way.’

Out of earshot, Misha mumbled, ‘No wonder people don’t like to stop and help if that’s all the thanks they get.’

The afternoon had started unhappily. He wondered if it would get worse.

— Nu îl mișcați, spuse Valya. Trebuie să așteptăm o ambulanță. E posibil să și fi rupt coloana.

O voce dură îi făcu pe toți să tresară:

— Tu, fato, ai văzut ce s-a întâmplat?

Erau doi milițieni.

— Nu, tovarășe. Abia am ajuns.

— Atunci ce treabă aveți aici, cetățeni? Întrebă cel mai înalt dintre cei doi ofițeri, care părea mai rezonabil.

— Doar încercam să ajutăm, răspunse Misha.

— Tu să taci din gură, spuse milițianul mai scund. Tovarășul meu vorbea cu fata.

Șoferul interveni:

— Dădeam cu spatele pe străduța asta de aici, și băiatul pur și simplu a ieșit în drum.

— Voi doi, li se adresă cel scund Valyei și lui Misha. Actele.

Bâjbăiră prin straturile de haine și își prezentară actele de identitate.

Ofițerul mai înalt făcu un pas înainte și le luă. Dădu din cap și spuse:

— Totul este în regulă, cetățeni. Mergeți.

Când ajunseră suficient de departe încât să nu fie auziți, Misha mormăi:

— Nici nu-i de mirare că lumea nu se oprește să ajute, dacă astea sunt mulțumirile.

După-amiaza începuse prost. Se întrebă dacă avea să devină și mai rea.

CHAPTER 2

The incident had shaken them both and for a while they walked in silence.

They passed a large billboard, plastered on the side of a building, showing the hero pilot Shura Kuvshinova in her flying helmet and heavy overalls. Her perfect teeth were gleaming white and she was advertising toothpaste.

Seeking to lighten the mood, Valya nudged him. 'That reminds me, I have an exam today. Wish me luck.'

'Aeronautics?' guessed Misha. She had told him about this before.

Valya was good at maths and science. She could work out algebra and trigonometry in her head, and she knew exactly what she wanted to do when she'd finished school. Like Shura Kuvshinova, Valya wanted to be a pilot and she already spent most Rest Days at the Pioneer Young Pilots Club in Vnukovo, taking enthralled young boys and girls on glider flights.

'I need to pass this for Moscow University, Misha. I need a high mark too – there's a lot of people who want to get on that course. And no matter what Comrade Stalin and the other Politburo comrades say about the equality of women, you still need to be better than the boys to be taken seriously.'

'But what a waste of your life. You're such a good cook,' teased Misha. 'And so handy with a needle and thread.'

'Misha, *you* are a block of wood.' She tapped his head. 'And in here is hollow!'

Ten minutes later they said goodbye at the gates of School 107 and Misha took a deep breath and headed for his classroom. Today was going to be a chore. Day Two in the school week always was – trigonometry, evolutionary theory, chemistry. Misha was not much of a scientist, although he tried

CAPITOLUL 2

Incidentul îi zguduise pe amândoi, așa că, pentru o vreme, meraseră în tăcere.

Trecură pe lângă un panou mare, lipit pe latura unei clădiri, care o înfățișa pe eroina pilot Shura Kuvshinova purtând casca de zbor și salopeta groasă. Dinții ei perfecți erau albi și strălucitori – făcea reclamă la pastă de dinți.

Căutând să destindă atmosfera, Valya îi dădu un ghiont:

— Asta îmi amintește că am un examen azi. Ureează-mi noroc.

— Aeronautică? ghici Misha.

Îi spusese mai înainte despre asta.

Valya era bună la matematică și la științe. Putea să rezolve în minte calcule algebrice ori trigonometrice și știa exact ce voia să facă la încheierea studiilor. La fel ca Shura Kuvshinova, Valya visa să devină pilot; deja își petrecuse majoritatea zilelor de odihnă la Clubul Tinerilor Piloți Pionieri din Vnukovo, zburând cu planorul, spre încântarea tinerilor pasageri – băieți și fete.

— Trebuie să-l trec ca să intru la Universitatea din Moscova, Misha. Și am nevoie de o notă mare – sunt mulți care vor să participe la cursul ăla. Și, indiferent ce ar spune tovarășul Stalin și ceilalți tovarăși din Biroul Politic despre egalitatea femeilor, tot trebuie să fii mai bună decât băieții ca să fii luată în serios.

— Dar ți-ai irosi viața. Ești o bucătăreasă atât de bună, o tachină Misha. Și te descurci atât de bine cu acul și ața.

— *Tu*, Misha, ești un nătărău, îi replică ea, lovindu-l ușor peste cap. Și înăuntrul e gol!

Zece minute mai târziu, își luară rămas-bun la porțile Școlii 107, iar Misha inspiră adânc și se îndreptă către sala lui de clasă. Avea să fie o zi chinuitoare. Așa era mereu ziua a doua din săptămâna de școală – trigonometrie, teorie evoluționistă, chimie. Misha nu era vreun mare savant, deși se străduia

as hard as he could. His real interest lay in plays and novels: Chekhov, Tolstoy and, most of all, Shakespeare. He liked words and what they did to your imagination. He was good at writing too, so much so that his classmates said he should edit *The Pioneer*, School 107's newspaper. He was flattered and said he could be persuaded. But he was beginning to regret that. Barikada Kozlov was the current editor, and he would be a powerful enemy to make. Barikada's father worked for the NKVD, just like Galina's father, Kapitan Zhiglov. Misha wondered if they knew each other, but he was shrewd enough not to ask. A question like that could get you denounced as a spy. Sometimes he wondered if Barikada had found out about his mama. The boy looked at him occasionally with a knowing smirk.

And besides, *The Pioneer's* monthly diet of the school's sporting achievements, the necessity of 'world revolution' and the perils of 'anti-Soviet conversations' didn't really appeal to Misha. He had already realised it would be dangerous to produce a more interesting magazine.

As Misha walked into his first-floor classroom, he was greeted by a hail of catcalls from Sergey and Nikolay, who had been watching through the window as he and Valya arrived. 'A bit out of your league, isn't she, Mikhail?'

'Has she let you kiss her yet?'

'Get lost!' said Misha, but he could feel himself beginning to blush.

Yelena was there too, sitting by the window, her blonde bob glowing in the spring sunshine.

She gave him a broad smile when he came to sit next to her, and whispered, 'They couldn't get a girl to look at them if they were the last two boys in Moscow!'

'She's just a friend,' he said, feeling a bit flustered. 'We just live near each other.' She looked surprised and for a second Misha thought he saw a flash of relief in her eyes.

She was working on an embroidery of Lenin for the school sewing circle. She had told him about it before in rather more detail than he wanted to hear – a series of vignettes showing the life of the leader of the Revolution from his birth in 1870 to his death in 1924.

din greu. Adevărata lui pasiunea erau piesele de teatru și romanele de Chehov, Tolstoy și, mai cu seamă, de Shakespeare. Îi plăceau cuvintele și felul în care influențau imaginația. Era bun și la scris; atât de bun, încât ceilalți din clasă spusese că ar fi trebuit să fie redactor pentru *Pionierul*, ziarul școlii 107. Fusese flatat și recunoscuse că ar putea fi convins s-o facă. Însă începea să regrete asta. Actualul redactor era Barikada Kozlov, iar acesta ar fi fost un dușman puternic. Tatăl lui Barikada lucra pentru NKVD, ca și tatăl Galinei, căpitanul Zhiglov. Misha se întreba dacă cei doi se cunoșteau, însă era suficient de isteț încât să nu întrebe. O asemenea întrebare și-ar fi putut aduce acuzația de spionaj. Uneori, se întreba dacă Barikada aflase despre mama lui. Din când în când, băiatul îl privea cu un rânjet superior, de parcă ar fi știut ceva.

Și oricum, regimul lunar al *Pionierului* era format din realizări sportive, necesitatea unei „revoluții mondiale“ și primejdiile „discuțiilor antisovietice“, lucruri care nu prea îl atrăgeau pe Misha. Își dăduse seama deja că ar fi fost periculos să elaboreze o revistă mai interesantă.

În timp ce Misha intra în sala de clasă aflată la primul etaj, fu întâmpinat de fluierăturile lui Sergey și ale lui Nikolay, care văzuseră pe fereastră sosirea lui și a Valyei.

— Nu prea ești de nasul ei, nu-i așa, Mikhail?

— Te-a lăsat să o săruți până acum?

— Hai, valea, spuse Misha, deși simțea că începe să se îmbujoreze.

Era și Yelena acolo, stând lângă fereastră; părul ei blond, tuns bob, strălucea în soarele de primăvară.

Îi oferi un zâmbet larg când veni să se așeze lângă ea și îi șopti:

— La ei nu s-ar uita nicio fată, nici dacă ar fi ultimii doi băieți din Moscova.

— E doar o prietenă, spuse el, ușor încurcat. Doar locuim aproape unul de celălalt.

Ea păru surprinsă și, pentru o clipă, lui Misha i se păru că vede o urmă de ușurare în ochii ei.

Lucra la o broderie înfățișându-l pe Lenin, pentru atelierul de cusut al școlii. Îi povestise și înainte, mai în detaliu decât și-ar fi dorit el să audă – o serie de viniete despre viața conducătorului Revoluției, de la nașterea acestuia, în 1870, și până la moartea sa, în 1924.